

Глібко Сергій Васильович

*кандидат юридичних наук, доцент, директор НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

Сошікян Артем Суменович

*студент Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНУ ІНФРАСТРУКТУРУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Наукова робота присвячена вивченню впливу процесу діджиталізації на інноваційну інфраструктуру. Автор проаналізував сучасний стан розвитку інформаційних систем, впливу процесу діджиталізації на надання державних послуг в Україні. Також, був вивчений зарубіжний досвід, зокрема Європейського Союзу, щодо надання в електронному режимі адміністративних послуг.

Ключові слова: діджиталізація, інноваційна інфраструктура, адміністративні послуги/

Hlibko Serhii

*PhD, Associate Professor, Head of The Scientific and Research
Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development
of NALS of Ukraine*

Sohikyan Artem

student of Yaroslav Mudryi National Law University

THE IMPACT OF DIGITIZATION ON INNOVATIVE INFRASTRUCTURE IN UKRAINE AND IN THE WORLD

The scientific work is devoted to the study of the impact of the digitization process on the innovation infrastructure. The author analyzed the current state of development of information systems, the impact of the digitization process on the provision of public services in Ukraine. Also, foreign experience, in particular the European Union, in providing administrative services electronically has been explored.

Keywords: digitalization, innovative infrastructure, administrative services.

Питання діджиталізації охоплюють велику кількість систем управління та бізнесу, але основними, які створюють умови зручного існування, є бізнес-оточення, інфраструктура економіки, інноваційна інфраструктура, що потребують термінової перебудови під цифрове управління. На сучасному етапі розвитку України всі державні послуги та реєстри даних трансформуються в електронний режим. Це так званий процес діджиталізації. За останні шість років було створено багато, наприклад, реєстри, онлайн сервіси з надання державних послуг та ін. Вказана тема є дуже актуальною через об'єктивну необхідність в отриманні фізичними особами якісних державних послуг з мінімальною втратою часу та грошей. Але на сьогоднішній день не було проведено змістовного аналізу цих процесів з точки зору їх впливу на інноваційну структуру.

Цим науковим питанням цікавились такі вчені як А. В. Стріжкова [1], О. Є. Кузьмін, О. Ю. Гусєва [2], В. Дем'яненко, Т. Буренко, С. Жараї, Ю. Лебединський, Д. Садлера, К. Дубич, Ю. Шарова, Т. Маматова, Т. О. Коломоєць, І. Б. Коліушко, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінний та інші.

Взагалі під діджиталізацією розуміються зміни в процедурах, врегульованих законодавством та пов'язаних з переходом від процесів у паперовій формі, під час яких присутність особи заявника перед компетентним органом є обов'язковою, до прямих онлайн процедур, які не потребують безпосередньої участі посередника чи компетентного органу [3].

Звернемо увагу на окремі елементи процесу діджиталізації.

1. Управління економікою та суспільством.

Нідерланди це одна з перших країн Європи, де була запроваджена електронна взаємодія держави і громадянина. Це країна, яка відповідно до рейтингу міжнародної оцінки розвитку електронного урядування (англ. – «United Nations E-Government Survey 2014. E-Government for the future we want»), проведеного ООН у 2014 року, зайняла перше місце у сфері забезпечення електронної участі громадян у діяльності уряду. Зокрема, був створений єдиний портал надання адміністративних послуг (www.overheid.nl). Було запроваджено універсами послуг з метою надання громадськості послуг на

додаток до існуючих традиційних засобів зв'язку між громадянином та державою, а також розпочалося використання ідентифікаційних (чіпових) карток для надання адміністративних послуг [4, с. 14].

Окремим аспектом удосконалення надання електронних послуг в Нідерландах є «поліпшення бек-офісу національного уряду, тобто вдосконалення обміну даних між урядовими органами з тим, щоб будь-який орган публічної влади міг використовувати дані, надані громадянами чи бізнесовими структурами одноразово, що сприятиме зниженню адміністративного тягаря і підвищенню економічної ефективності» [5, с. 2].

2. Цифровізація наукової та інноваційних сфер.

Як зазначає А. В. Стріжкова Європейський Союз надалі бачить одним із основних напрямів розвитку науки та інновацій саме віртуалізацію, принаймні, до кінця 2027 року, допоки діятиме нова Рамкова програма досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (2021 – 2027 рр.) та програма Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу «Цифрова Європа» (англ. “Digital Europe programme” 2021–2027). Відповідно, можна зробити висновок, що для Європейського Союзу цифрові технології, штучний інтелект і робототехніка, Інтернет наступного покоління, високопродуктивні обчислення та великі дані (англ. “high performance computing and Big Data”) як найбільш вагомі та популярні цифрові технології становлять напрямки особливого інтересу не тільки зараз, а і у стратегічній перспективі [6, с. 110–111].

Зокрема, у Хорватії основні напрями діяльності щодо надання електронних послуг закріплені у «Стратегії розвитку електронного урядування Республіки Хорватія», відповідно до якої «всі послуги електронного уряду, а також засоби, наявні в розпорядженні державних органів, повинні бути повністю прийнятними та доступними для всіх користувачів без обмежень; впровадження нових форм надання електронних державних послуг не відмінюють існуючих форм і методів надання державних послуг громадянам та бізнесу; розробка нових державних послуг повинна бути заснована на використанні інформаційно-комунікаційних технологій; інформація повинна бути загальнодоступною через систему електронного управління,

структурованою і поданою таким чином, що повністю забезпечить простий, зрозумілий і вільний доступ для всіх користувачів; будь-які дані та інформація вводиться тільки один раз і в одному місці в системі електронної адміністрації та при повторному використанні є доступною для завантаження із системи через відкриті форми спілкування, встановлені законодавством; надання електронних послуг здійснюється професійно підготовленим службовцям» [7, с. 8–9].

Враховуючи, що між Україною та Європейським Союзом у 2014 році було підписано Угоду про асоціацію, а політичний курс України на вступ до Європейського Союзу був закріплений в Конституції України, можна говорити про те, що зазначені вище документи, а саме Рамкова програма досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (2021–2027 рр.) та програма Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу «Цифрова Європа» стануть обов'язковими для виконання Україною.

Важко не погодитися з С. Єсімовим, який зазначає, що асоціація розвитку України і Європейського Союзу тісно пов'язує розвиток інтернет-технологій з реформуванням державного управління, що дасть змогу органам державної влади надавати якісні, затребувані та доступні електронні послуги. Водночас це дозволить органам державної влади проводити постійний аналіз і вдосконалення системи надання адміністративних послуг, виявляти негативні впливи на якість і повсюдне поширення адміністративних послуг на основі показників оцінки якості й доступності електронних адміністративних послуг [8].

У зв'язку з тим, що цифрова інфраструктура формується як засіб, на основі реальної інфраструктури економіки та галузей, необхідно враховувати відповідні вимоги до таких систем.

Таким чином, якщо здійснити порівняльно-правовий аналіз, то можна прийти до висновку, що у Європейському Союзі причинами реформування державного сектору є об'єктивна потреба громадян в наданні електронних послуг онлайн. В загалом, ініціаторами такої реформи виступають органи державної влади або органи місцевого самоврядування.

3. Засоби діджиталізації.

Щодо стану розвитку інформаційних ресурсів в Україні, то можна зазначити наступне. Наразі, всі реформи з приводу діджиталізації державних послуг були проведені через те, що громадяни вимагали негайного їх здійснення через високий рівень корупції. Посадові особи, безпосередньо надаючи адміністративні послуги зловживають своїм службовим положенням та повноваженнями та вимагають за здійснення дій, які передбачаються безоплатно – певну суму грошей.

Влучним прикладом є отримання, так званих «красивих» (дублюючі, однакові цифри та ін.) державний номерних знаків на транспортні засоби. Багато років у зазначеній сфері панували саме такі правила. Нещодавно органами МВС був запроваджений відкритий реєстр номерних знаків на сайті Сервісного центру МВС (hsc.gov.ua). Були повністю опубліковані вільні номерні знаки з різними комбінаціями цифр та із визначеною статичною вартістю. Кожний власник автомобіля тепер може подати заявку на отримання вільного номерного знаку.

Таким чином, вважаю, що у даному випадку можна говорити про вдалий процес діджиталізації у цій сфері.

09 липня 2019 року Міністерство юстиції України запустило через «Онлайн-будинок юстиції» онлайн реєстрацію товариств з обмеженою відповідальністю. Зареєструвати таке товариство можливо тільки, якщо обрати модельний статут як вид установчого документу. Наразі більшість засновників Товариств з обмеженою відповідальністю віддають перевагу власному розробленому статуту. Отже, можна сказати, що це перший крок для подолання такого способу реєстрації підприємств, установ, організацій при якому особа, з всіма наявними в нього документами зобов'язана з'явитися до державного реєстратора. Але, на нашу думку, це можливо зробити тільки після змін у законодавчих актах і при повному забезпеченні кібербезпеки. Тому, наразі, цифровізація охоплює найбільш спроможні за ресурсним забезпеченням галузі та сфери, наприклад, сферу державного управління [9] або ринку фінансових послуг [10].

Підсумовуючи, можу зазначити, що сьогодні необхідно створити та розвивати державну міжвідомчу електронну взаємодію, що дозво-

ляє обмінюватися даними та приймати рішення в режимі реального часу, при цьому забезпечуючи захищеність одержувача та представника послуг, що надаються в електронному вигляді.

Як зазначає Є. Стефанович у дослідженні “E-Ukraine: Innovation platform for Reforms”, незважаючи на наявні відмінності регіонів країни в інформатизації та рівні інформаційно-комунікаційної інфраструктури органів державної влади, більшість із них прагне до поетапного переходу на електронну взаємодію, надання інформаційних ресурсів за допомогою мережі Інтернет [11].

Разом з тим, на думку науковців сьогодні потрібні такі правові норми, які сприяли б розвитку глобального і відкритого єдиного цифрового ринку шляхом уніфікації законодавства і спрощення правил та процедур, які застосовуються у різних країнах. [12, с. 22].

Але, на сьогоднішній день Україна не має високопрофесійних фахівців для швидкого та якісного процесу цифрової трансформації і як наслідок не має спеціально розроблених інформаційних програм у сфері надання та розвитку адміністративних послуг населенню в електронному вигляді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Strizhkova A. Open innovation as trend in terms of digitalization. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві : зб. наук. пр. за матеріалами Інтернет-конференції (м. Харків, 26 лютого 2019 року). Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 114-117.
2. Гусева О. Ю. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1. С. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/естеби_2018_1_7.
3. Дем’яненко В. Діджиталізація як нова ера розвитку корпоративного права. URL: <https://obolon.kyivcity.gov.ua/files/2019/9/26/55.pdf>.
4. Михайлюк Я. Надання адміністративних послуг в електронній формі у країнах Європейського Союзу та України: порівняльно-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2016. № 1. С. 10–16.
5. Van Der Hof S. The Status of eGovernment in the Netherlands. *Electronic Journal of Comparative Law*. 2007. No. 11. URL: <http://www.ejcl.org/111/art111-13.pdf>.
6. Стріжкова А. В. Пропозиції внесення змін до проекту Інноваційного кодексу в контексті тренду правового урегулювання цифровізації. *Регіональні*

інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення : зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу (м. Харків, 5 квітня 2019 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрн України, 2019. С. 109-113.

7. Strategija razvoja Elektroničke Uprave u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2009 do 2012 Godine. URL: http://www.mingo.hr/public/trgovina/strategija_e_Uprave_HRV_final.pdf.

8. Єсімов С. Розвиток системи надання електронних адміністративних послуг: нормативно-правовий аспект. 2017. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12811/263-270.pdf>.

9. Глібка С. В. Правове забезпечення використання інновацій банками при наданні послуг в мережі Інтернет. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія / за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. Харків : Право, 2016. С. 155 – 165.

10. Glibko S. Problems of legal provision of innovative banking. *Evropsky piliticky a pravni diskurz*. V. 3, 2016. 168-173.

11. Стефанович Є. E-UKRAINE Innovation platform for Reforms. 22 квітня 2016 року. URL: <http://uba.ua/documents/presentation/22-04-2016/Stefanovych.pdf>.

12. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет : монографія / за ред. С. В. Глібка, К. В. Єфремової. Харків : Право, 2016. 360 с.

13. Стріжкова А. В. Місцева інноваційна інфраструктура в умовах цифровізації. *Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми України в період євроінтеграції* : збірник тез VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 30 листопада 2018 року р.). Кропивницький: ПВНЗ КІДМУ, 2018. С. 222 – 224.

14. Strizhkova A. Ukrainian concept «State in smartphone» in modern state regulation. *9-th International Youth Science Forum «Litteris et Artibus» : Proceedings*. Lviv : Lviv Polytechnic National University, 2019. URL: <https://openreviewhub.org/lea/paper-2019/ukrainian-concept-state-smartphone-modern-state-regulation>.

15. Кузьмін О. Є. Сутність та види інноваційної інфраструктури. 2008. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2006/1/27.pdf>.

16. Глібка С. В. Питання функціонального забезпечення інноваційного процесу: господарсько-правовий аспект. *Правова наука та інноваційна діяльність в умовах євроінтеграційних процесів*: зб. матеріалів круглого столу (м. Харків, 8 черв. 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 42–43.

REFERENCES

1. Strizhkova, A. (2019). Open innovation as trend in terms of digitalization. *Suchasni problemy rozvytku prava ta ekonomiky v innovatsiinomu suspilstvi: zb. nauk. pr. za materialamy Internet-konferentsii (m. Kharkiv, 26 liutoho 2019 roku) - Contemporary Problems of Development of Law and Economy in Innovative Society: Collection of Scientific Papers on Internet Conference Materials*. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 114-117 [In Ukrainian].
2. Husieva, O. Yu. (2018). Didzhitalizatsiia – yak instrument udoskonalennia biznes-protsesiv, yikh optymizatsiia. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes - Economy. Management. Business, 1, 33–39*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecmebi_2018_1_7 [In Ukrainian].
3. Demianenko, V. Didzhitalizatsiia yak nova era rozvytku korporatyvnoho prava. URL: <https://obolon.kyivcity.gov.ua/files/2019/9/26/55.pdf> [In Ukrainian].
4. Mykhailiuk, Ya. (2016). Nadannia administratyvnykh posluh v elektronii formi u krainakh Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy: porivnialno-pravovyi aspekt. *Yurydychna Ukraina – Legal Ukraine, 1, 10–16* [In Ukrainian].
5. Van Der Hof, S. (2007). The Status of eGovernment in the Netherlands. *Electronic Journal of Comparative Law, 11*. URL: <http://www.ejcl.org/111/art111-13.pdf> [In English].
6. Strizhkova, A. V. (2019). Propozytsii vnesennia zmin do proektu Innovatsiinoho kodeksu v konteksti trendu pravovoho urehuliuвання tsyfrovizatsii. *Rehionalni innovatsiini initsiatyvy: zavdannia ta shliakhy vyrishennia : zb. nauk. pr. za materialamy kruhloho stolu (m. Kharkiv, 5 kvitnia 2019 roku) – Regional Innovative Initiatives: Challenges and Solutions: Collection of Scientific Papers on Round Table Materials*. Kharkiv : NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 109–113 [In Ukrainian].
7. Development Strategy of the Electronic Administration in the Republic of Croatia for the period 2009-2012. URL: http://www.mingo.hr/public/trgovina/strategija_e_Uprave_HRV_final.pdf [In Croatian].
8. Yesimov, S. (2017). Rozvytok systemy nadannia elektronnykh administratyvnykh posluh: normatyvno-pravovyi aspekt. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/may/12811/263-270.pdf> [In Ukrainian].
9. Hlibko, S. V. (2016). Pravove zabezpechennia vykorystannia innovatsiinih bankamy pry nadanni posluh v merezhi Internet. *Pravove rehuliuвання vidnosyn u merezhi Internet – Legal regulation of Internet relations*. S. V. Hlibko, K. V. Yefremova (Ed.). Kharkiv: Pravo, 155–165 [In Ukrainian].
10. Glibko, S. (2016). Problems of legal provision of innovative banking. *Evropsky politycky a pravni diskurz, Vol. 3, 10, 168–173* [In Polish].

11. Stefanovych, Ye. E-UKRAINE Innovation platform for Reforms. 22 kvitnia 2016 roku. URL: <http://uba.ua/documents/presentation/22-04-2016/Stefanovych.pdf> [In Ukrainian].
12. Pravove rehuliuвання vidnosyn u merezhi Internet. (2016). S. V. Hlibko, K. V. Yefremova (Ed.). Kharkiv: Pravo [In Ukrainian].
13. Strizhkova, A. V. (2018). Mistseva innovatsiina infrastruktura v umovakh tsyfrovizatsii. *Aktualni pravovi ta humanitarno-ekonomichni problemy Ukrainy v period yevrointehratsii: zbirnyk tez VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kropyvnytskyi, 30 lystopada 2018 roku r.) - Topical Legal and Humanitarian and Economic Problems of Ukraine in the Period of European Integration: Collection of Abstracts of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Kropyvnytskyi: PVNZ KIDMU, 222–224 [In Ukrainian].
14. Strizhkova, A. (2019). Ukrainian concept «State in smartphone» in modern state regulation. *9-th International Youth Science Forum «Litteris et Artibus»: Proceedings*. Lviv: Lviv Polytechnic National University. URL: <https://openreviewhub.org/lea/paper-2019/ukrainian-concept-state-smartphone-modern-state-regulation> [In English].
15. Kuzmin, O. Ye. (2008). Sutnist ta vydy innovatsiinoi infrastruktury. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2006/1/27.pdf> [In Ukrainian].
16. Hlibko, S. V. (2018). Pytannia funktsionalnogo zabezpechennia innovatsiinoho protsesu: hospodarsko-pravovyi aspekt. *Pravova nauka ta innovatsiina diialnist v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: zb. materialiv kruhloho stolu (m. Kharkiv, 8 cherv. 2018 r.) – Legal science and innovation in the context of European integration processes: round table collection*. Kharkiv: Pravo, 42–43 [In Ukrainian].